

Adviesrapport

Regie kwaliteitsborging opleidingen

Hogere Zeevaartschool

NVAO | Afdeling Vlaanderen
Mei 2016

Guy Aelterman (voorzitter);
Gerard Mols;
Karin Van Loon;
Jan Ginneberge;
Inge Van de Caveye;
Bea Bossaerts (secretaris).

Inhoud

1	Inleiding en verantwoording	4
1.1	Samenstelling van de reviewcommissie	4
1.2	Werkwijze van de reviewcommissie	4
2	Rapportage van de bevindingen en overwegingen	6
	Bijlage 1: Programma van het locatiebezoek	9
	Bijlage 2: Lijst met afkortingen	11

1 Inleiding en verantwoording

Dit adviesrapport is tot stand gekomen in het kader van een uitgebreide instellingsreview. In de instellingsreview wordt de kwaliteit van het onderwijsbeleid getoetst aan de hand van NVAO's *Kader Instellingsreview – Vlaanderen 2015-2017*. Over de instellingsreview zelf is een evaluatierapport beschikbaar. Dit rapport is een advies over de wijze waarop de instelling instaat voor de kwaliteit van haar opleidingen. Het gaat met name over de regie van de kwaliteitsborging van de opleidingen zoals opgenomen in NVAO's *Kwaliteitscode – Vlaanderen 2015-2017*.

1.1 Samenstelling van de reviewcommissie

De beoordeling is uitgevoerd door een reviewcommissie aangesteld door de NVAO. Deze is als volgt samengesteld:

- em. prof. dr. ir. Guy Aelterman, voorzitter;
- prof. dr. mr. Gerard Mols, commissielid;
- mevrouw Karin Van Loon, commissielid;
- de heer Jan Ginneberge, commissielid;
- mevrouw Inge Van de Caveye, commissielid.

De reviewcommissie wordt ondersteund door:

- mevrouw Bea Bossaerts, secretaris;
- dr. Pieter Caris, procescoördinator NVAO.

1.2 Werkwijze van de reviewcommissie

Dit adviesrapport is het resultaat van een review trail uitgevoerd in het kader van de uitgebreide instellingsreview. De werkwijze in het kader van die instellingsreview is uitgebreid beschreven in het evaluatierapport.

Voor deze derde review trail vonden twee gesprekken plaats tijdens het tweede locatiebezoek: een gesprek met studenten en een gesprek met beleidsverantwoordelijken (zie bijlage 1). Aangezien de instelling slechts drie opleidingen telt (professionele bachelor Scheepswerktuigkunde, bachelor en master Nautische Wetenschappen), bevindt ze zich wat betreft de borging van de kwaliteit van haar opleidingen in een aparte situatie. Bovendien wordt de HZS aan verschillende externe audits onderworpen. De kleinschaligheid en de continue auditsfeer hebben de instelling geleid tot de beslissing geen nieuwe regie en bijhorende pilots uit te werken in het kader van de derde review trail.

De commissie heeft de gesprekken voor dit adviesrapport voorbereid samen met de instellingsreview en op basis van de documentatie die daarbij werd aangeboden, waarvan de eerste drie deel uitmaken van de Kritische Reflectie:

- De Regie – Kwaliteitscode aan de Hogere Zeevaartschool;
- Uitwerking van de kwaliteitskenmerken ter staving van de regie van de kwaliteitsborging;
- Concretisering van de gevoerde regie binnen de Hogere Zeevaartschool;
- Versiecontrole IKZ-documenten in het IKZ-systeem;
- Tijdlijn IKZ;
- STCW-tabellen vroeger (aparte) en nu (kruistabel);
- Overzicht audits en werkgroepen;
- ZER 2007-8 (in IKZ-systeem).

De commissie heeft ook de visitatierapporten van Nautische Wetenschappen en Scheepswerktuigkunde doorgenomen (2009).

2 Rapportage van de bevindingen en overwegingen

2.1 Evolutie van het IKZ-systeem en ontstaan van een kwaliteitscultuur

Het IKZ-systeem van de HZS werd opgezet in het kader van de implementatie van de internationale regelgeving en kwaliteitsnormen voor de scheepvaart (STCW-normen) in 2002, wat al in 2003 resulteerde in een ISO9001-certificering voor de HZS. Voor de handhaving van het ISO-certificaat is er jaarlijks een externe audit in de hogeschool (door Det Norske Veritas (DNV), een Noorse auditor gespecialiseerd in maritieme opleidingen), en hetzelfde geldt voor de STCW-controle door de Federale Overheidsdienst Mobiliteit. Beide audits worden samen georganiseerd. Verder is er de externe audit maritieme veiligheid van de European Maritime Safety Agency (EMSA) om de vijf à acht jaar. De opleidingsaccreditaties van NVAO richten zich op de vereiste professionele competenties (beroepsprofiel) en de Vlaamse kwalificatiestructuur (bachelor/mastereisen). De Instellingsreview beoordeelt geen opleidingen, maar gaat ervan uit dat de instellingen de opleidingen regelmatig in eigen regie evalueren. Er dient opgemerkt te worden dat in een kleine, monosectorale instelling als de HZS het onderwijsbeleid en de kwaliteitszorg op instellings- en op opleidingsniveau nauwelijks van elkaar te onderscheiden zijn. Aangezien de instelling slechts drie opleidingen telt, kan men zich de vraag stellen of het zinvol is om een afzonderlijke regie uit te werken voor de borging van de kwaliteit van de opleidingen, temeer daar de HZS aan verschillende externe audits onderworpen wordt.

De rapporten van de externe audits worden binnen het IKZ-systeem van de instelling geplaatst en eventuele knelpunten worden binnen de vastgestelde tijd aangepakt. De commissie betreurt dat ze geen systematisch overzicht vindt van de verbetermaatregelen die na de jongste visitatierapporten (2009) zijn genomen. In het Jaarverslag 2015 worden bijvoorbeeld onder de titel *Maatregelen als reactie op de visitatierapporten*, noch de voorgestelde conclusies en aanbevelingen toegelicht, noch welk gevolg daaraan gegeven is (JV p 17-18).

Tijdens het gesprek met de beleidsverantwoordelijken stelt de instelling voor om de regie van de kwaliteitsborging in de toekomst om te vormen en alle externe audits te laten samenvallen en jaarlijks te bundelen. Zo komt er transparantie, kan overlap worden weggewerkt en wordt de werkdruk voor het personeel verlaagd. De commissie stelt vast dat de hogeschool daarmee als enige monosectorale instelling een afwijking vraagt op de bestaande regelgeving. De vraag naar een grotere efficiëntie en transparantie enerzijds, een geringere overlap van audits en werklast anderzijds is legitiem, maar een antwoord hierop valt buiten de bevoegdheid van de reviewcommissie.

De instelling benadrukt dat er een kwaliteitscultuur leeft in de instelling, zowel in het onderwijs als in het onderzoek, en dat hoge kwaliteit wordt nagestreefd in de inhoud van de cursussen en bij het inzetten van infrastructuur (gebruik van simulatoren). Initiatieven die vertrekken aan de basis worden opgepikt door de instelling en nestelen zich in de cultuur (bijvoorbeeld de nota over toetsbeleid). 'We realiseren veel in alle stilte, zonder grote visies en rapporten', zo luidt het. In die zin is de kwaliteitscultuur vooral impliciet gedragen in de instelling, en is het IKZ-systeem een expliciete weergave van vooral reactieve verbeteringsacties op korte termijn, wat de kwaliteit en kwaliteitsaanpak kwetsbaar maakt bij bruuske contextveranderingen zoals personeelwissels, wijzigende samenstelling van het personeel door groeiende academisering, de wisselende inbreng van commissies en overlegorganen.

De kwaliteit van het onderwijs wordt opgevolgd in de Onderwijsraad en in de Commissie voor Onderwijs en Onderwijsvernieuwing, waarin docenten en studenten betrokken zijn. Uit de verslagen stelt de commissie vast dat de frequentie van het formeel overleg laag ligt: één à twee keer per jaar. De commissie heeft de indruk dat er vooral mededelingen worden gedaan en dat er zelden diepgaande discussies en beleidsvoorbereidend werk plaatsvinden. Ze merkt ook op dat de opvolging van agendapunten niet systematisch aan bod komt.

Om de kwaliteit van de opleidingen op te volgen, voorziet de HZS in metingen en analyses bij studenten: focusgroepen over cursussen en lesgevers en studietijdmetingen, georganiseerd door de dienst Studentenbegeleiding. Daarbij komt elk opleidingsonderdeel om de vijf jaar aan bod. De resultaten van de bevestigingen en de focusgesprekken komen enkel bij de studenten van de Studentenraad terecht. De betrokken docenten worden door de dienst Kwaliteitszorg ingelicht. De commissie heeft geen verslagen van focusgroepen of studietijdmetingen kunnen inkijken wegens het vertrouwelijk karakter.

De studenten hechten geen bijzonder belang aan de formele wijze waarop de kwaliteitszorg wordt georganiseerd. Ze vinden het vooral van belang dat er naar hen geluisterd wordt en zijn tevreden over de kanalen waarover ze beschikken: de Studentenraad, het overleg met de directeur, de Commissie voor Onderwijs en Onderwijsvernieuwing en de Raad van Toezicht. Het meldingsformulier voor IKZ gebruiken ze vooral voor praktische problemen. Ze geven ook aan dat de studentenadministratie voor hen een cruciaal aanspreekpunt is waar ze altijd terecht kunnen.

Het werkveld wordt betrokken via de Onderwijsraad, zo blijkt uit de verslagen, en via tal van informele contacten. De commissie stelt vast dat het werkveld een actieve rol speelt bij de inhoudelijke invulling en aanpassing van de opleidingsprogramma's. De alumni worden betrokken via de website voor alumni, bijeenkomsten op de campus en de alumni-enquête, en zij zijn daar tevreden over. Resultaten van alumnibevestigingen heeft de commissie evenwel niet kunnen inzien.

Tijdens het bezoek krijgt de commissie de vaste indruk dat de directeur, voorzitter van alle raden, de enige is die een volledig overzicht heeft van de kwaliteitszorg in zijn instelling, de kwaliteit van zijn lesgevers en de financiën. Hij vormt in feite het sluitstuk van de kwaliteitszorg, maar dit is nergens zo beschreven.

2.2 Publicatie van transparante gegevens over de kwaliteit van de opleidingen

De studenten van de Studentenraad onderschrijven de standpunten van VVS over het publiek karakter van informatie over de kwaliteit van de opleidingen. Het valt de commissie op dat de andere studenten van de HZS geen weet hebben van die discussie.

De studenten van de HZS vinden dat de vraag rond studiekeuze en vergelijkingstools tussen opleidingen niet aan de orde is omdat het in hun instelling om unieke opleidingen gaat. Bovendien garanderen de STCW-certificaten en de controles door de FOD Mobiliteit voor een groot deel het behalen van de gewenste eindcompetenties binnen de opleidingen, zeker de vereiste beroepscompetenties. Wel vinden ze dat de school haar rapporten over kwaliteitszorg publiek zou kunnen maken en meer informatie over de opleidingen op de website toevoegen.

De communicatie met externen verloopt vooral via de website, Facebook en Twitter. Voor studenten en docenten is er daarnaast een duidelijk communicatiesysteem via Blackboard, sms en e-mail.

Kandidaat-studenten hebben veel andere bronnen om zich te informeren over de opleidingen, bijvoorbeeld de opendeurdagen, infodagen van serviceclubs, informatie van huidige studenten, de studiegids. De instelling verwijst ook naar haar medewerking aan initiatieven van wetenschapscommunicatie in de associatie om leerlingen zin te laten krijgen in wetenschap en techniek, bijvoorbeeld een wetenschapsquiz en een activiteit 'overleven op de vijver van de HZS' waar leerlingen leren hoe ze zich in het water kunnen redden.

2.3 Adviezen van de commissie

De commissie waardeert dat er inzake kwaliteitsborging van de opleidingen veel zaken aanwezig zijn: externe audits waaronder die voor de ISO9001, onderwijsevaluatie door studenten in de focusgroepen, betrokkenheid van docenten, werkveld en alumni.

De bestaande systemen en aanpak waarborgen de validiteit van de STCW-certificaten. Om de kwaliteit van de opleidingen te borgen, zijn er volgens de commissie extra aandachtspunten:

1. Bovenop de operationele verbetermodus in de voorliggende ISO-aanpak is er nood aan een degelijk uitgeschreven middellange- tot langetermijfocus, vertaald in een uitvoeringsplan en actiepunten. Zo kunnen bijvoorbeeld de agenda en verslagen van de instellingsorganen duidelijk verdergaan dan het benoemen van de conclusies en verbeterpunten, en mee beschikbaar zijn in het kwaliteitssysteem.
2. Bij het ontwikkelen van een regie op de kwaliteitszorg van de opleidingen dient gezocht te worden naar een systeem waarin de meest betrokkenen een duidelijke stem hebben. Door gegevens te delen binnen de gepaste commissies en bestuursorganen ontstaat een opportuniteit om de Commissie Onderwijs en Onderwijsvernieuwing te laten uitgroeien tot een sterk forum binnen de instelling waar ter zake gegevens worden samengebracht en sterke discussies worden gevoerd.

Op basis van een aantal onderwijs- en onderzoeksgelateerde indicatoren die systematisch opgevolgd worden en aan de hand van de periodieke evaluaties, kan de

instelling per opleiding verbeterpunten vaststellen waarover ook publiekelijk gecommuniceerd dient te worden naar alle stakeholders en het brede maatschappelijk veld. De commissie meent dat het nuttig zou zijn dat de resultaten van alle externe evaluaties publiek toegankelijk zijn. De conclusies en aanbevelingen en de opvolging van audits kunnen eveneens systematisch opgenomen worden in het jaarverslag. Ook publieke gegevens over het studierendement zouden nuttig zijn. De commissie ziet tot slot een opportuniteit in een clustering van informatie over maritieme opleidingen in Vlaanderen, onder meer het secundair onderwijs (Oostende) en het CVO. Wie wil gaan varen, heeft dan één duidelijk *point of entry*.

De monosectorale status en sterke professionele gerichtheid van de instelling rechtvaardigt volgens de commissie de vraag van de instelling om alle externe audits te laten samenvallen en jaarlijks te bundelen. Deze opzet kan leiden tot een grotere efficiëntie en transparantie en een geringere overlap van audits en werklast. Deze vraag valt evenwel buiten de bevoegdheid van de reviewcommissie en vereist een decreetwijziging.

Bijlage 1: Programma van het locatiebezoek

Programma 26 april 2016: Derde trail

16.00-16.50	Gesprekssessie: IKZ-systeem en kwaliteitscultuur – studenten Larsen Priem, student Scheepswerktuigkunde Bertrand Theisen, student Nautische Wetenschappen Anousch Vallaeys, student Nautische Wetenschappen
16:50-17:00	Terugkoppelingspauze – informeel overleg

Programma 27 april 2016: Derde trail

15.00-15:50	Gesprekssessie: IKZ-systeem en kwaliteitscultuur – beleid Rowan Van Schaeren, coördinator kwaliteitszorg Ilse Bogaert, coördinator onderwijs Patrick Blondé, algemeen directeur
15:50-17:00	Afrondend overleg

Bijlage 2: Lijst met afkortingen

CVO	Centrum voor Volwassenenonderwijs
FOD	Federale Overheidsdienst
HZS	Hogere Zeevaartschool
IMO	International Maritime Organization
STCW	Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
VVS	Vlaamse Vereniging van Studenten

NVAO

Het zorgvuldig tot stand gekomen onafhankelijke oordeel van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) versterkt hogeronderwijsinstellingen in hun kwaliteitscultuur. Op basis van NVAO's oordelen worden opleidingen in het hoger onderwijs erkend en krijgen studenten een waardig diploma. De NVAO is binationaal en werkt internationaal.

NVAO. Vertrouwen in kwaliteit.

Het adviesrapport is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op de beoordeling van de kwaliteit van het onderwijsbeleid van de Hogere Zeevaartschool.

Aanvraagnummer 4393

Colofon

Adviesrapport
Regie kwaliteitsborging opleidingen
Hogere Zeevaartschool
Mei 2016
Samenstelling: NVAO Afdeling Vlaanderen

NVAO

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
Parkstraat 28/2514 JK Den Haag
Postbus 85498/2508 CD Den Haag
Nederland
T 31 70 312 23 00
E info@nvaio.net

www.nvaio.net